

RETROSPECTIVE REVOLUTIONARE TULCENE
(Sevențe din cronica unor memorabile lupte trecute)

GHEORGHE IONIȚĂ
Doctor în istorie

S-au împlinit mai bine de cinci decenii de la crearea Partidului Comunist Român, cinci decenii de activitate laborioasă în interesul clasei muncitoare, al celor mai largi mase de oameni ai muncii din țara noastră.

Crearea partidului communist pe baza ideilor înaintate ale marxism-leninismului, ca detașament de avangardă al clasei muncitoare a reprezentat o etapă superioară în mișcarea revoluționară și democratică din România. Partidul comunist este continuatorul luptelor seculare duse de poporul român pentru neîstirnarea țării, pentru formarea națiunii române și a statului național unitar, pentru accelerarea progresului social.

Sărbătorirea semicentenarului partidului a constituit un prilej deosebit de evocare a drumului parcurs, de subliniere a rezultatelor obținute prin luptă îndelungată, eroică și grea, a constituit totodată, un prilej de relevare a succeselor istorice pe care poporul român le-a obținut în anii socialismului.

Mișcarea muncitorească, revoluționară are în România tradiții îndelungate, începuturile ei datând de la jumătatea veacului trecut, de atunci de cind, o dată cu dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste, în viața socială își făcea simțită prezența o nouă clasă — proletariatul, căruia i-a revenit misiunea istorică de a duce mai departe lupta revoluționară a poporului, de a elibera întreaga societate de exploatare și asuprare, de a inaugura epoca dreptății sociale.

Ca râurile țării într-un imens fluviu — într-o Dunăre fascinantă — s-au revărsat în mișcarea muncitorească din România contribuțiile majore ale luptei proletariatului și celorlalte mase de oameni ai muncii din toate județele țării, alimentând continuu și ridicind pe o treaptă

superioară tot ce a avut mai de preț, în toate etapele ei, istoria patriei noastre dragi.

De pe meleagurile tulcene, ca în toate etapele istoriei țării, au venit și în întreaga existență a mișcării revoluționare și democratice, îndeosebi în anii ce au urmat creării Partidului Comunist Român, contribuții de mare însemnatate și eficiență.

*

De numele Tulcei, Selinei și altor localități ale județului sunt strins legate unele din primele acțiuni muncitorești, revoluționare din țara noastră, desfășurate încă pe primele trepte ale apariției și afirmării pe arena istoriei a clasei muncitoare.

...Multiple sunt exemplele de răzvrătiri locale muncitorești și țărănești pe aceste meleaguri încă la jumătatea veacului trecut. Nu am avut de-a face cu greve de amploare sau cu răscoale țărănești care să pună în reală primejdile „ordinice” de stat burgheză. Atitea cite au fost totuși și intensitatea pe care au cunoscut-o acțiunile muncitorești țărănești din acea etapă de dezvoltare a mișcării revoluționare dovedeau că și aici, pe meleagurile tulcene, inima oamenilor muncii pulsa odată, în același timp, cu inima țării.

...La Tulcea, în bordurile pescărești din Delta Dunării și mai ales într-o fermă de lingă Babadag și-au găsit în acei ani în mai multe imprejurări adăpost, datorită sprijinului revoluționarilor români, grupuri de revoluționari ruși. În rîndul acestora s-a aflat la un moment dat și G.V. Plehanov, talentatul teoretician și propagandist al marxismului care, nevoie să se refugieză din Rusia, în ianuarie 1880, s-a opus un timp aici, de unde, cu ajutorul socialiștilor din România, a plecat în Elveția.

...4 noiembrie 1895. Într-o atmosferă emoționantă s-au pus bazele Clubului muncitorilor din Tulcea. Din relatările ziarului „Lumea nouă” rezultă că sălile în care se țineau întrunirile clubului au fost întotdeauna pline. În ianuarie 1896 clubul avea 178 de membri înregistrati.

Intrate în panică, autoritățile au trecut la aplicarea de măsuri teroriste, mergind pînă la expulzări. La 27 ianuarie 1896, membrii Clubului muncitorilor din București se vedea nevoiți să ia poziție printr-o moțiune specială în care arătau că „protesteză cu cea mai mare energie în contra expulzării unuia din tovarășii noștri din Tulcea care nu avea altă vină decât aceea de a fi frecventat clubul socialist din Tulcea”.

...1 mai 1896. Pe străzile Tulcei a fost o adeverătată sărbătoare, oamenii muncii demonstrând în povida încercărilor autorităților de a-i împiedica. Pe adresa Consiliului general al P.S.D.M.R., Clubul muncitorilor tulceni a trimis o telegramă în care arăta că „deși mișcarea socialistă e aici încă tinărtă, muncitorimea tulceană, fără deosebire de

naționalitate, s-a convins de dreptatea cauzei ei și a manifestat în număr de mai multe sute pe străzile Tulcei”.

...În aprilie 1897 a luat ființă Clubul muncitorilor din Sulina. Sute de muncitori participau în acel timp la întrunirile socialiste ascultind discursurile ținute, exprimîndu-și voința de organizare și luptă. Cu toate că poliția plășii Sulina a încercat să închidă clubul, și arestat pe fruntașii muncitorilor, mișcarea pornită de aceștia n-a putut fi înăbușită.

În cursul acestor încleștări cu poliția s-a declansat o puternică grevă a hamalilor din portul Sulina. Clubul muncitorilor a susținut-o din plin.

...Sfîrșitul veacului trecut găsea comunele tulcene într-un viu contact cu ideile socialiste a căror răspindire fusese firește facilitată de activitatea cluburilor muncitorești existente la Tulcea și Sulina. Ministrului de interne, Pherkyde, i se atrăgea atenția de un oarecare Leonida Stere că socialismul „mișunește în județul Tulcea”. Complețind parcă o asemenea informație, ziarul „Epoca” din 16 februarie 1899 se referea la „agitația socialistă care se face printre săteni, mai ales de învățători” pe meleagurile tulcene.

...Prin localitățile tulcene o întreagă literatură revoluționară din Rusia spre Europa și din Europa spre Rusia s-a perindat tot timpul. Librăria universală „D. P. Maloskitsky” din Tulcea a avut în jurul anului 1900 o intensă activitate pe acest tărâm.

...În 1905 muncitorii portuari din Sulina se află din nou angrenați într-o puternică grevă.

...Cu mare interes citim în gazeta „Meseriașul Brăilei” din 12 martie 1906 stiri ample despre hotărîrea de luptă a tăbăcarilor tulceni aflați în acelle momente în greva pornită de ei pentru obținerea satisfacerii revendicărilor lor vitale. „Meseriașii tăbăcarii din Tulcea — citim în articolul intitulat „Greva tăbăcarilor din Tulcea” — s-au pus ieri în grevă și nu voiesc cu nici un preț a relua ocupăriile pînă ce nu vor căpăta de la patroni mărirea salariilor și micșorarea orelor de lucru”.

...În singerosul an 1907, cînd țara întreagă a fost transformată într-o arenă a luptei deschiise a țărănimii noastre, ecourile mari răscoale n-au lipsit nici pe meleagurile tulcene. Pescarii din întreaga Delta a Dunării au asaltat autoritățile județului Tulcea cu memorii după memorii, cuprinzînd strigătul lor de suferință. La Sulina, pescarii „s-au dedat la excese”, raportau autoritățile. Din Tulcea, stiri asemănătoare.

Urmarea a fost concentrarea masivă de trupe represive. Zilnic autoritățile cereau de la centru trimiterea de noi efective „pentru menținerea ordinii în cazul cînd s-ar ivi vreo primejdie”.

...În 1908, din nou grevă la Sulina.

...De sub condeul lui Panait Istrati ieșea din 1910 un expresiv articol publicat în mai multe numere consecutive ale „Români mun-

citoare" din lunile octombrie și noiembrie ale aceluiași an. Ilustrul scriitor aborda sub titlul „Munca în cariere”, viața grea a lucrătorilor piețari din Măcin, Turcoaia, Iacob—Deal, Greci, Piatra Roșie etc. Am găsit aici, scria el, „dihania informă și distrugătoare a vieții omenești, capitalul, zgâindărind de 40 de ani masivul blocului nepășător, rozind pitulat la întuneric atit granitul rezistent, cit și viețile subrede ale furnicilor istovite, întocmai cum molia ascunsă în cutedele stofelor de lină distringe materia și se îngrează pe sine, nevăzută și nesupărătă de nimeni”.

Scriitorul nu-și putea ascunde satisfacția, la capătul celor constatați, că muncitorii de prin partea locului au început să se organizeze și în curind vor ajunge să-și ceară uniți dreptul la muncă omenească și la viață.

„La Congresul de constituire a P.S.D., în 1910, socialiștii tulceni erau reprezentați de Sterian Grigoriu și L. Csanoshi. În timpul congresului, socialiștii tulceni îi trimisau un emoționant mesaj în care se arăta: „Muncitorimea organizată vă urează deplin succes în alcătuirea Partidului Social-Democrat. Unim sentimentele noastre cu ale voastre”.

„Cu mare interes citim suita de articole publicate în 1913 de ziarul „Tribuna transporturilor” care apărea la Brăila. Îndeosebi articolele care se referă la viața pescarilor din Delta Dunării sunt zguduitoare. De aici aflăm multe informații despre viața grea a pescarilor din Chilia Veche, Letea, Fîstosca, Periprava, Pardina, C.A. Rosetti și.a. Un memoriu al sindicatelor muncitorilor pescari din Tulcea, Letea, Pardina și Chilia Veche înaintat Direcției generale a pescăriilor statului conține revendicările vitale pentru a căror satisfacție luptau locuitorii Deltei în acei ani. „Pe muncitorii pescari din Delta Dunării — nota ziarul la 23 martie 1914 — numai personalitatea puternică și energetică a unui Ștefan Gheorghiu a fost capabilă să-i scoată din bezna întunericului, a mizeriilor în care o oligarie crudă îi strinsese cu lanțuri de fier”.

„Cu o deosebită hotărire s-au ridicat din nou la luptă lucrătorii portuari din Sulina care, în 1913, au declarat o puternică grevă.

„Avem în față gazeta „Dunărea socialistă” al cărui prim număr a apărut la Tulcea în primele zile ale lunii mai 1914 ca „Ioale ocazională a P.S.D., secția Tulcea”. Apărută în scopuri electorale, gazeta a infățișat cititorilor săi sub cele mai diferite unghiiuri de vedere aspecte din desfășurarea întunirilor electorale desfășurate în acea vreme în întregul județ Tulcea, la Tulcea, Sulina, Mahmudia, Babadag și Chilia Veche. Rămîn ca foarte valoroase în istoria mișcării muncitorești din țara noastră contribuțiile aduse de această gazetă la acordarea ideii că victoria va fi obținută atunci cînd se va manifesta din plin „forța revoluționară a poporului”.

Cu multă atenție, gazeta se ocupa de viața grea a celor peste 10 000 de pescari din județ. „Nu există exploatare și totodată regim

de asuprare polițienească mai nemiloase ca aceleia pe care le suferă pescarii, al căror număr atinge circa 10 000 de înși” — nota ziarul. „În alt număr, citim că în cadrul Congresului Uniunii de Transport, înăuntru la Sulina, „un tovarăș din Caraorman” a arătat că „Statul-boier față de pescari a ajuns în ultima treaptă a exploatarii”, că „statul a desăvîrșit ruina pescarilor”. „Printre pescari acum este foamele — nota ziarul la 18 mai 1914. Delta Dunării trebuie denumită de acum înainte Delta Dezolării”.

„La Tulcea, ca și în alte localități din județ, încă în primele zile ce au urmat izbucnirii primului război mondial au avut loc acțiuni combative de protest. Masele își cereau dreptul la muncă și la viață.

„Ideile unității statale au fost permanent prezente în propaganda elementelor revoluționare din localitățile județului Tulcea. Față de Congresul românilor din provincile asuprute de habsburgi și înăuntru la București, la 15 martie 1915, de pildă, din Tulcea venea o emoționantă telegramă din partea unui numeros grup în care se arăta: „Salutăm Congresul, fiind gata la toate jertfele pentru dezrobirea Ardealului.

„În perioada premergătoare și în timpul desfășurării propriu-zise a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, și pe meleagurile tulcene simpatia a fost în variate feluri exprimată. Nenumărate mărturii ne stau la înămemă în acest sens. Întruniri de solidaritate organizate la Tulcea, Sulina și în alte locuri, participarea cu arma în mână la luptele pentru apărarea Puterii Sovietice.

„În momentele în care țara întreagă se pregătea de grevă generală în octombrie 1920, la Tulcea, Comitetul local al Partidului Socialist și sindicatele au răspândit manifeste prin care se chema la grevă. Pentru 20 octombrie, se lansa o chemare la o mare întrunire populară în care să se discute felul cum muncitorimea tulceană avea să se încadreze în valul luptei.

La Tulcea, Sulina, Isaccea s-a ajuns după 20 octombrie 1920 la intrarea în grevă generală.

Impotriva participanților la greva generală, și în județul Tulcea au fost adoptate aspre măsuri represive. În ședința Parlamentului din 26 februarie 1921 un deputat a povestit cum șeful poliției și comandanțul de jandarmi din orașul Tulcea au dat ordin că cei arestați în calitate de „capi ai grevei” să fie bătuți cu fringhia udă patru zile și patru nopți; cei mai „vinovați” au fost transportați la marginea unei păduri și arși cu fierul roșu pe cap. În comuna Jurilovca arestații au fost legați cu măiniile la spate și bătuți cu patul armei, pentru a-i săli să declare că socialistii au înămemat să se între în grevă. În comuna Turcoaia oamenii au fost constrinși să semneze un angajament că nici o dată nu se vor mai duce la sindicat.

Fruntașii muncitorilor greviști au fost condamnați și la Tulcea la ani grei de închisoare. Printre ei: Evangelie Stanef, Stelian Grigoriu, Alexe Bălănescu și.a.

...În zilele memorabile de mai 1921, cind la București l-a ființă Partidul Comunist Român, vîrstăriul cel mai viguros al epocii contemporane a țării, printre participanți se numărau și reprezentanții mișcării revoluționare socialiste de pe meleagurile tulcene. Ei aduceau cu ei prestigiul unei mișcări revoluționare cu vechi state de serviciu și dorință manifestă de a contribui prin votul lor la crearea Partidului Comunist Român și la afilierea acestuia la Internaționala a III-a făurită de Vladimir Ilici Lenin.

În legătură cu împiedicarea brutală de către autorități a desfărării pînă la capăt a primului Congres al Partidului Comunist Român, și în legătură cu arestarea congresiștilor, un grup de deputați socialisti protestau vehement printre-o moțiune adresată președintelui Parlamentului. Printre cele 5 seminături figurează și a lui *Evanghelie Stanei* din Tulcea, participant activ la congres el însuși arestat cu acel prilej și închis la Văcărești.

... În primii ani de existență a Partidului Comunist Român au avut loc și pe meleagurile tulcene noi și importante acțiuni revoluționare. Organizațiile de partid ce s-au creat și au activat aci au intrat repede în circuitul țării. Comuniștii se dovedeau în luptă zilnică cei mai destoinici luptători pentru libertatea țării, pentru fericirea poporului.

... Pe liste B.M.T.-ului au primit un mare număr de voturi. Pentru autorități, situația devinea „alarmantă” — cum citim într-un raport elaborat de acestea la scurt timp după alegeri.

... În anii crizei economice din 1929—1933, permanent au avut loc frămîntări ale maselor și adesea s-au transformat în lupte. La 18 ianuarie 1933, de exemplu, la Tulcea, aproape 400 de lucrători portuari au luat parte la o demonstrație de stradă în fața prefecturii cerindu-și drepturile. La 23 ianuarie, a avut loc o acțiune asemănătoare de protest împotriva arestării „capilor” acțiunii anterioare.

... Cînd pe arena luptelor proletare din România au intrat cu toată vigoarea ceferiștii și petroliștii la finele lunii ianuarie și la începutul lunii februarie 1933, evenimentele desfășurate în Capitală și în alte centre ale țării au avut un puternic răsunet și în rîndul oamenilor muncii de pe raza actualului județ Tulcea. Îndeosebi la Tulcea și la Sulina, sub impulsul luptelor eroice ale feroviariilor și petroliștilor, au fost organizate concomitent o serie de acțiuni ale muncitorilor și altor categorii și pătuiri sociale, acțiuni în cadrul căror s-a militat pentru obținerea satisfacției unor revendicări proprii. La Tulcea, de pildă, la 20 februarie 1933, o coloană masivă de muncitori portuari s-a întreprins spre prefectură unde a organizat o demonstrație de protest împotriva exploatației capitaliste, cerind satisfacerea revendicărilor inscrise într-un memoriu prezentat autorităților locale.

Cîteva zile mai tîrziu, la 26 februarie 1933, o acțiune asemănătoare a avut loc și la Sulina. Autoritățile au intervenit brutal și într-un caz și în celălalt pentru răspîndirea demonstranților.

O vigoare deosebită a avut în acel timp și în localitățile județului Tulcea mișcarea de solidaritate cu eroicii feroviari și petroliști. De la organizarea unor mitinguri de solidaritate și pină la colectarea de ajutorare materiale care au fost apoi trimise celor aflați în suferință, mișcarea de sprijinire a ceferiștilor și petroliștilor a cunoscut o amplă paletă de forme și mijloace. Zeci de scrisori și telegramme de salut și îmbărbătare au fost trimise greviștilor din Capitală și din Valea Prahovei în acel timp și de către populația muncitoare tulceană. În fruntea tuturor acțiunilor s-au situat comuniștii din Tulcea, Sulina și din alte localități, purtătorii de steag în luptă maselor muncitoare de pe aceste meleaguri. În felul acesta, odată mai mult, mascele muncitoare de pe meleagurile tulcene au dovedit că inima lor pulsă odată cu țărăi, că luptele revoluționare — oriunde să se declanșă și să se desfășure ele — erau în același timp propriile lor lupte.

... În anii grei ai luptei împotriva primejdiei fasciste, pentru apărarea integrității teritoriale, a independenței și suveranității naționale, în întreaga perioadă 1933—1940, la Tulcea ca și pretuindeni pe aceste meleaguri, s-au prins alături, într-un efort comun, muncitori și țărani, intelectuali, mici meseriași, bărbați și femei, vîrstnici și tineri. Fascismul, cu tot cortegiul său de primejdii și amenință deopotrivă pe toți.

... Au urmat evenimentele grave pentru întreaga țară și pentru poporul român, legate de instaurarea, la 6 septembrie 1940, a dictaturii militaro-fasciste. A început astfel cea mai intunecată etapă din istoria modernă a României.

... Propaganda antifascistă desfășurată de P.C.R. a imbrăcat forme multiple, avind un rol însemnat în dezvoltarea luptei maselor populare. Comitetul regional Dobrogea al P.C.R., pe raza de activitate a căreia se aflau și localitățile din Delta, a desfășurat o muncă susținută în rîndul clasei muncitoare și al celorlați oameni ai muncii pentru organizarea lupei lor. Au fost editate și răspîndite manifeste ale organizațiilor centrale și locale ale Partidului Comunist din România, Uniunii Tineretului Comunist, Apărării patriotice în întreprinderi și la sate, pe străzi sau în piețe publice, manifeste care au menținut combativitatea ridicată a maselor populare, le-au mobilizat la luptă pentru doborarea dictaturii militaro-fasciste, scoaterea țării din războiul antisovietic și alăturarea la coaliția antihitleristă. Asemenea manifeste au fost difuzate și în Delta Dunării, în porturile Sulina și Tulcea, în comunele Chilia Veche, Jurilovca, Murighiol, Mahmudia, Somova, Ceatalchioi etc.

... Încă de la instaurarea dictaturii militaro-fasciste, în toamna anului 1940, autoritățile fasciste au întreprins o acțiune generală de des-

coperire și arestare a numerosi patrioți, și în primul rînd a comuniștilor și a celorlalți revoluționari din mișcarea muncitorească. În noiembrie 1940, la Tulcea, Sulina au fost făcute numeroase razii și percheziții domiciliare la cei cunoscuți de poliție că au activat și simpatizat cu mișcarea revoluționară. Prin măsuri represive, prin arestarea și deportarea a zeci și zeci de revoluționari și patrioți, autoritățile locale ale dictaturii militaro-fasciste au urmărit să înfricoșeze și să intimideze masele, să reducă la tacere pe cei ce se ridicau la luptă, ca, în felul acesta, să asigure „liniștea” și „ordinea” impuse de fasciști.

În locul celor arestați se ridicau însă noi luptători, legăturile partidului comunist erau restabilite, în mișcare erau atrasе noi forțe decise să lupte împotriva dictaturii militaro-fasciste, pentru ieșirea României din războiul hitlerist și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste.

... O formă de manifestare a populației muncitoare din Delta Dunării împotriva dictaturii militare-fasciste și a războiului hitlerist au constituit-o lanțul de acțiuni muncitorești și conflictele de muncă ce au avut loc în acei ani. Urmărind desfășurarea acestora constatăm că majoritatea lor au avut loc în rîndul muncitorilor din porturi (Tulcea, Sulina), la cariera de piatră și la întreprinderile industriale din Tulcea, în rîndul cărujașilor din Tulcea. În rapoartele lor către guvernul fascist, autoritățile locale semnalau adesea caracterul politic al acțiunilor din întreprinderile militarizate ca, de pildă, cele din 1943 de la Fabrica „Talpa” din Tulcea, de la Direcția Dunării maritime din Sulina și a.

... Semnalăm că alături de conflictele colective de muncă care au continuat și în toamna anului 1943 în porturile Isaccea, Tulcea, Sulina, Măcin etc., alături de acțiunile de sabotaj prezente și în această zonă, acțiuni care împiedicau adesea transportul spre front în timp util al unor materiale de război, scoțeau temporar din funcțiune unele nave militare sau comerciale, imobilizau numeroase vagoane, descompletau garnituri de tren sau reduceau vitezele de circulație ale acestora și dezorganizau munca în porturi, lupta maselor din Delta Dunării contra dictaturii militaro-fasciste și a ocupanților hitleriști este ilustrată și de alte acțiuni tot mai deschise. În octombrie 1943, de pildă, în Delta Dunării, din 4 200 de țărani chemați la incorporare s-au prezentat numai 1 500, ceea ce reflectă de fapt starea de spirit antihitleristă ce domnea în sinul populației din această zonă a țării.

... O formă evoluată de acțiune patriotică, antidictatorială și antihitleristă a constituit-o mișcarea de partizani înfiripată și în această perioadă a țării. În Delta Dunării, încercări de a înfiripa o mișcare de partizani și unele rezultate practice au fost obținute încă în cursul anului 1941. Într-o formă mai cuprinzătoare însă s-au desfășurat acțiunile de partizani în cursul anului 1943, mai ales în vara aceluia an. Acțiunile întreprinse în vara anului 1943 (atacarea și scufundarea între Tulcea și Isaccea a două nave și a două șlepuri germane, depistarea mișcărilor de trupe hitleriste) au făcut ca misiunea navală germană să semnaleze

în rapoartele sale acțiunile pescarilor din Deltă de ancorare de mine și alte materiale explozibile pe Dunăre, de interceptare a con vorbirilor telefonice, cerînd autorităților române să întărească paza în regiunea Dunării maritime. Ca urmare, în cursul lunii decembrie 1943, autoritățile locale au întreprins acțiuni de „curățire” a Deltei. La 10 decembrie 1943, de pildă, cum aflăm dintr-un raport al Agenturii Dobrogea, un pluton al Legiunii de jandarmi Tulcea a înconjurat regiunea lacului Furtuna în care partizanii își stabiliseră tabăra. După o luptă purtată timp de cîteva ore, partizanii au reușit să scape din încercuire. A două zi, din nou s-a acționat pentru prinderea lor în grindul Păpădia, situat între canalul Păpădia și Cașca. Si de astă dată partizanii au reușit să iasă din încercuire.

In continuarea urmăririi partizanilor, la 16 decembrie 1943 a fost dispusă intrarea în dispozitiv a următoarelor efective: posturile de jandarmi Carmen Sylvia, Prințipele Mircea, Gorgova, Prințipele Carol, un pluton din Batalionul 16 infanterie marină și 25 grăniceri din Compania 2 grăniceri — pază. Misiunea lor era de a controla întreaga zonă și de a percheziționa din 48 în 48 de ore toate casele și colibele izolate, precum și satele din zonă (Vulturul, Fintina dulce, Gorgova, Prințipele Mircea, Ilgani de sus etc.).

În cursul operațiunilor de urmărire au fost surprinși o serie de partizani. Numele unora dintre ei ne-au rămas necunoscute pînă azi, în rapoartele autorităților fiind consimnați numai cifric, iar în documentele oficiale ale partidului — puține cîte există pe aceste probleme — nefiind amintiți din motive determinante de conspirativitate care trebuia să caracterizeze activitatea de partizani. Numele altora ne sunt binecunoscute mai ales dacă ne referim la cei căzuți vîțejește în luptă cu următorii. Este cazul lui Tichovschi, al lui Jora și al Fridei.

... Cu toată urmăria și sălbateca reprimare a partizanilor căzuți în mîinile autorităților militaro-fasciste și hitleriste, în primăvara anului 1944, acțiunea de înjghebare a unor grupe de partizani a continuat. Într-un raport al Marelui Stat-Major, din 30 iulie 1944, referitor la activitatea desfășurată de comuniști pentru recrutarea de noi partizani, se spunea: „Propaganda intensă întreprinsă către sfîrșitul lunii aprilie pentru înjgheberea și dezvoltarea mișcării partizanilor dovedește că, în decurs de aproape două luni, a putut prinde și da rezultate destul de bune”.

Grupurile de partizani care au acționat în Deltă s-au orientat în genere spre organizarea unor acțiuni de împiedicare a transportului fluvial de trupe și materiale destinate războiului hitlerist, așa cum ne dovedesc documentele de care dispunem astăzi și care provin de la organele de urmărire și represiune ale dictaturii militaro-fasciste. În ultima fază a războiului, partizanii au acționat pentru minarea Dunării și împiedicare pe această cale a retragerii trupelor hitleriste de pe teritoriul sovietic.

- Trebuie subliniat că în decursul întregii lor activități partizanii din Delta Dunării s-au bucurat de sprijinul efectiv al pescarilor și al altor locuitori patrioți din această zonă.

Oricât de modestă, contribuția partizanilor tulceni la lupta generală desfășurată de poporul român în acel an, rămîne înscrisă în istoria anilor zbuciumăți ai celui de-al doilea război mondial, ca un simbol al eroismului de care și locuitorii de pe aceste meleaguri au dat dovadă.

...O consecință nefastă asupra nivelului de trai al oamenilor muncii din Delta Dunării și a vieții lor în general a avut-o staționarea unui mare număr de trupe germane, în special în porturile Sulina, Tulcea, Măcin. Jaful fără seamă la care s-au dedat, actele samavolnice, insultele la adresa populației și autorităților, jignirea sentimentului național, toate făcute ca ura și revolta maselor contra invadatorilor să crească tot mai mult. Nenumărate documente din anul 1944 vorbesc de faptul că trupele germano-fasciste „săvîrșesc devastări și dezordini”, „recurd la acte teroriste și huliganice”, „trag focuri de armă în timpul nopții”, „pătrund în case și devastează”, cazuri de tipul celor petrecute în Tulcea, Sulina etc.

...În imprejurările agravării crizei politice a dictaturii militaro-fasciste, P.C.R. a trecut la organizarea și infăptuirea insurecției armate, la care masele populare din Dobrogea în general au participat cu insuflețire alături de întregul popor. În primăvara anului 1944, au fost pregătite formațiuni patriotice de luptă, înarmate, care în momentul declanșării insurecției aveau să treacă la dezarmarea trupelor germano-fasciste și la ocuparea depozitelor și magaziilor de materiale. Într-adevăr, în zilele imediat următoare declanșării insurecției armate antifasciste, organizate și conduse de Partidul Comunist Român, încadrindu-se în planul general de luptă împotriva trupelor hitleriste, oamenii muncii precum și unitățile militare ce primiseră misiuni în zona Delta Dunării, pe aliniamentul Tulcea — Sulina au desfășurat acțiuni instistente pentru curățirea pădurilor și bălților de elementele hitleriste răzlețe, care căutau să se ascundă și să-și pregătească condițiile pentru a fugi din incercuire. Așa, de exemplu, pe raza comunei Jijila din județul Tulcea, la 26 august 1944 au fost capturați 155 militari hitleriști dintre care 8 ofițeri și 21 ofițeri, iar în zona comunelor Sinoe și Mihai Viteazul — 117, între care 9 ofițeri.

... Cu multă satisfacție unitățile militare și populația au salutat sosirea la 26 august în sectorul Sulina a primei unități sovietice. Întimpiind în afara orașului această unitate, majorul Candid Titieni, comandanțul său garnizoanei, a relataat silnația existentă în această zonă, stăpînită ferm la acea dată de trupele române, și a arătat că trupele sovietice sunt primite ca aliate. Totodată, a fost exprimată dorința militarilor români de a participa la războiul împotriva Germaniei hitleriste.

Contribuția forțelor insurecționale din această zonă la luptă împotriva trupelor hitleriste s-a adăugat efortului de curățire de trupe hit-

leriste a întregii Dobroge, operațiune care s-a încheiat în ziua de 29 august 1944 prin capturarea unui număr total de peste 10 500 de prizonieri.

În după-amiază acele zile de 29 august 1944, subunități motorizate sovietice ce mărșăluiau dinspre Babadag au ajuns la Constanța. Si pe mare către Constanța se îndreptau în acele momențe nave sovietice.

Mesajul comandantului Flotei sovietice din Marea Neagră trimis în ziua de 29 august comandantului Forțelor navale maritime la Sulina, în timp ce navele sovietice se îndreptau spre Constanța, a primit imediat răspuns angajant din partea părții române.

În răspuns se sublinia că forțele navale românești sunt gata să îndeplinească orice misiune de luptă în cooperare cu marina sovietică în scopul unei acțiuni comune împotriva Germaniei hitleriste.

Cîteva ore mai tîrziu de la primirea acestui răspuns, după miezul nopții de 29/30 august 1944, vedeta românească nr. 7, comandată de căpitanul Mircea Papazoglu, conducea spre Constanța convoiul navelor sovietice. În fața portului așteptau canonierele românești „Dumitrescu” și „Ghicleșcu” de sub comanda locotenent-comandorului Radu A. Constantin îndrumă prin cimpul de mine din port convoiul vaselor sovietice. În dimineața zilei de 30 august 1944 navele sovietice își făceau astfel intrarea în portul Constanța.

În zilele imediat următoare, la Tulcea, nave fluviale ale marinei militare românești au acționat în folosul trupelor sovietice, înlesnind trecerea Dunării cu ajutorul unor pontoane, a trupelor aflate în mars spre Bulgaria precum și a materialului de război necesar. Pentru activitatea depusă pe acest tărîm, echipajele navelor românești au fost felicitate în cursul operațiilor de către amiralul Kuznetsov.

Victoria insurecției armate din agust 1944, organizată și condusă de P.C.R. a deschis calea unei epoci de profundă înnoire a țării, de fericiere și bunăstare. Oamenii muncii din Delta Dunării, prin acțiunile lor desfășurate sub îndrumarea și conducerea comuniștilor, în anii 1941—1944, împotriva dictaturii antonesciene și a mașinii de război hitleriste, și-au adus și ei contribuția la această luptă eroică și grea pentru înălțurarea exploatarii și construirea unei vieți noi, prospere, pentru pace și viitorul luminos al patriei.

In momentele în care întregul popor traduce în viață istoricele hotărîri ale mult încercatului nostru Partid Comunist Român, obținind noi și prestigioase succese în opera de făurire a societății sociale multilateral-dezvoltate în patria noastră, oamenii muncii din orașul Tulcea, din județul care-i poartă numele și din fascinantă noastră Deltă a Dunării își aduc cu toată dăruirea, cu tot entuziasmul contribuția lor eficientă la îndeplinirea idealurilor nobile socialiste și comuniste către care locuitorii întregii țări se avintă cu încredere.

Oamenii muncii de pe aceste meleaguri pot fi mândri că, umăr la umăr cu toată țara, au contribuit și el la clădirea edificiului luminos al socialismului în România, că sub conducerea comuniștilor au participat și ei, cu toată dăruirea, la crearea condițiilor și la înfăptuirele revoluționare ale căror consecințe binefăcătoare pentru întreaga noastră națiune le simțim din plin astăzi.

XIX CORSO DI CULTURA SULL' ARTE RAVENNATE E BIZANTINA, Ravenna, 16—29 aprilie 1972, 366 p. cu ilustrații

AL. BARNEA

Rânduite alfabetic pe autori, cursurile ținute în primăvara lui 1972 la Institutul de Antichități Ravennate și bizantine al Facultății de Litere și Filozofie a Universității de Studii din Bologna ar putea fi grupate potrivit problemelor mai generale sau speciale de care se ocupă. Majoritatea articolelor sunt prescurtări ale lecțiilor ținute la Ravenna, dar cu avantajul unei bibliografii quasi-complete.

I. Arheologie și arhitectură paleocreștină. Directorul cursurilor, prof. Giuseppe Bovini (Bologna) prezintă în trei articole complexul paleocreștin de la Aquileia, unde creștinismul organizat ierarhic a luat ființă puțin după a doua jumătate a sec. III. Săpăturile arheologice și studiile, continuato deopotrivă pînă în ultimii ani, au dovedit existența, înaintea celor trei aule teodoriane (episcopul de Aquileia, Teodoros, 308—319/20), a unei *domus orationis* ale cărei mozaicuri pavimentare sunt o expresie tipică a artei antichității tîrzii. Cele două bazilici post-teodoriane de la Aquileia, septentrională și meridională, sunt datează către jumătatea sec. IV și au funcționat pînă la 452, cînd Aquileia „a fost nimicită în marea năvală a lui Attila” (Procopios, *De bello vandalo*, I, 4,35). Refacerile ulterioare datează din 495, sfîrșitul sec. VI și sec. XI.

Duje Rendić-Miočević (Zagreb) se ocupă în două articole distințe de *Tipologia baptisteriilor salonițane*, pe care le imparte în trei grupe, potrivit caracteristicilor constructive și cronologice totodată, și de *Baptisteriile în mediul rural din Adriatica Orientală*. Ambele articole formează un catalog bine ordonat și util al acestor construcții paleocreștine.

Bazilicile paleocreștine din Amphipolis-Macedonia recent descoperite și Noi observații asupra datei construirii catholiconului și bi-